

NOTAT

STIFTELSEN
PROTECT SÁPMI

7. mars 2023

En «second opinion» på konsekvensutredning reindrift for Joma Gruver,
saksdokument nr. 4 Multiconsult 2022a datert 9.3.2023.

Anders Eira

Svein Ole Granefjell

Innholdsfortegnelse

Notatinformasjon	3
Oppdraget	3
Utredere	4
Saksdokumenter	4
Vurdering av konsekvensutredningsmetode sammenstilt med kunnskapsgrunnlaget.	5
<i>Kumulativt perspektiv mangler</i>	5
<i>Tradisjonell reindriftskunnskap er ikke anvendt som delmetode i analysen</i>	5
<i>Kun lokalt fokus</i>	6
<i>Mangel på intermediært perspektiv</i>	6
<i>Mangel på regionalt perspektiv</i>	6
<i>En altfor statistisk analysemetodikk</i>	7
Vurdering av konklusjoner basert på verdi-, omfangs- og konsekvensvurdering	7
Vurdering av endringer i konsekvensutredningen som følge av høring og innsigelser	7
<i>Rystelser</i>	8
Vurdering av to rapporter om rystelser opp mot uttalelsen til Statsforvalteren i Trøndelag	8
<i>Statforvalterens innsigelse 3.3.22</i>	8
<i>Statforvalterens omgjøring av innsigelse 1.9.22</i>	8
<i>Rapport fra Geosyntec consultants 1.9.22</i>	8
<i>Weir 2007, gullgruves påvirkning på Caribou i vestre Canada</i>	9
<i>Boulanger 2012, diamantgruve dagbrudd påvirkning på Caribou i nordvestre Canada</i>	9
<i>Boulanger 2021, diamantgruver i Canada og påvirkning på Caribou</i>	9
<i>Eftestøl 2019, GPS-merkede rein i Øst-Finnmark, Rakkonjarga reinbeitedistrikt</i>	9
<i>Konklusjon og sluttsatser fra vurderingen</i>	9
<i>Vår kommentar til Eftestøls studie fra 2019</i>	10
<i>Notat fra Naturrestaurering AS, datert 21.9.22</i>	11
<i>Oppsummerende vurdering ift. kunnskapsgrunnlag for rystelser</i>	12
<i>Støy og støv</i>	13
Anbefalinger til KU	13
<i>Free, prior</i>	13
<i>Informed</i>	13
<i>Concent eller non-concent</i>	13
Vurdering av endringer i plandokumentene som følge av høring og innsigelser	14
<i>Dagens status kommunens areaplan</i>	14
<i>Gruveområdet</i>	14

<i>Dagbrudd</i>	14
<i>Sektorkart i kommuneplanens arealdel som blir berørt</i>	14
Detaljreguleringsplan Joma Gruver, 10203388-02-PLAN-PBL-002-REV03 - Planbeskrivelse	14
<i>Sametinget uttalelse til høring 22.2.2022</i>	15
<i>Statsforvalteren uttalelse til høring 29.11.2021</i>	15
<i>Tjåehkere sijte uttalelse til høring 2.3.2022</i>	15
Vurdering av skadereduserende tiltak i konsekvensutredningen	16
Vurdering av forslag til skadereduserende tiltak i planbestemmelsene	19
<i>Avvik</i>	20
Anbefalinger til detaljreguleringsplanen	21
<i>Free, prior</i>	21
<i>Informed</i>	21
<i>Concent eller non-concent</i>	22

Notatinformasjon

Fra: Stiftelsen Protect Sápmi

Til: Multiconsult AS

Dato: 7. Mars 2023 etter samtykke fra Tjåehkere Sijte.

Protect Sápmi gjør slike vurderinger på grunnlag av informert samtykke fra de samiske rettighetshaverne.

Oppdraget

Joma Gruver AS har bedt om utarbeidelse av en «second opinion» på konsekvensutredning reindrift for Joma Gruver, saksdokument nr. 4 Multiconsult 2022a datert 9.3.2023.

Uttalelsen bes utarbeides som et notat med følgende elementer:

1. En faglig vurdering av konsekvensutredningen fra Multiconsult.
2. Dere bes vurdere konklusjonene basert på verdivurdering, omfangsvurdering og konsekvensvurdering.
3. Dere bes om å vurdere metoden og bruken av den sammenstilt med kunnskapsgrunnlaget. Dere bes vurdere om det er særskilte mangler i konsekvensutredningen.
4. Dere bes også vurdere de endringene som er utført både i konsekvensutredningen og i planbestemmelsene som en følge av innsigelsene og den formelle høringsrunden.
5. Joma Gruver har fått utført to vurderinger av rystelser og disses mulige påvirkninger på reindrift. Dere bes vurdere om dette *svarer* opp uttalelsen til Statsforvalteren i Trøndelag.
6. På bakgrunn av høringsinnspill som har framkommet under offentlig høring har Multiconsult revidert konsekvensutredning for reindrift med reviderte vurderinger om transport og støy. Egne fagrapporter på transport og støy er lagt til grunn, og disse følger vedlagt.
7. En rekke skadereduserende tiltak er vurdert i konsekvensutredningen, og dere bes vurdere forslag til skadereduserende tiltak som forankres i planbestemmelsene.

I korrespondansen med Multiconsult er følgende oppdragsforståelse presisert

Vi forstår oppdraget slik at det er siste versjon av KU og grunnlagsmaterialet for den som skal vurderes reindriftsfaglig. Videre at vi skal vurdere om ulike innspill underveis har bidratt til endringer i revidert KU.

Vi skal se nærmere på metodikk, geografisk perspektiv og hvor vidt tradisjonell samisk reindriftskunnskap er inkludert i utredningen. Målet er å avdekke om konklusjonene i konsekvensvurderingen har fanget opp alle relevante forhold sett fra et reindriftsfaglig perspektiv, herunder støy og transport. Mangler vil bli påpekt.

Vi skal også vurdere to rystelsesrapporter i forhold til uttalelse fra Statsforvalteren.

Særlig vil vårt fokus være på om relevante geografiske skalaer er inkludert, om alle arealinngrep er kartlagt og om konsekvenser vurderes isolert eller kumulativt. Vi vil også vurdere om foreslåtte avbøtende tiltak eller andre tiltak er reindriftsfaglig adekvate.

Utredere

Seniorrådgiver Anders Johansen Eira er utdannet siviløkonom fra Norges Handelshøgskole og har arbeidet i Stiftelsen Protect Sápmi siden 2013. Han er selv reineier og behersker nordsamisk fagterminologi innen reindrift. Han har erfaring med vurdering av gruvedrift i reindriftssamiske områder og bred erfaring innen ulike reindrifftsøkonomiske problemstillinger, herunder finansiering.

Seniorrådgiver Svein Ole Granefjell er utdannet sivilagronom fra Norges Landbrukshøgskole, innen ressursforvaltning- og økonomi. Han har arbeidet i Stiftelsen Protect Sápmi siden 2014, og er også reineier. Han behersker sørsamisk fagterminologi innen reindrift og har erfaring med vurdering av gruvedrift i reindriftssamiske områder. Han har også bred erfaring med reindrifftsrelaterte analyser og investeringer.

Saksdokumenter

1. Multiconsult 2020. Joma Gruver. Detaljreguleringsplan med konsekvensutredning. Joma Gruver, tilstandsvurdering FV 773, 7024 og 7028.
2. Multiconsult 2021a. Detaljreguleringsplan for Joma Gruver. Planbeskrivelse.
3. Multiconsult 2021b. Joma Gruver. Detaljreguleringsplan med konsekvensutredning. Delrapport fagtema Støy.
4. Multiconsult 2022a. Joma Gruver. Detaljreguleringsplan med konsekvensutredning. Delrapport fagtema reindrift (med endringer markert som «spor endring»). Oppdatert etter høring.
5. Multiconsult 2022b. Detaljreguleringsplan for Joma Gruver. Planbestemmelser. Oppdatert etter høring.
6. Multiconsult 2022c. Detaljreguleringsplan for Joma Gruver. Oppdatert etter høring.
 - Plankart vertikalnivå 1 under grunnen.
 - Plankart vertikalnivå 2 på grunnen
7. Multiconsult 2022d. Joma Gruver- reguleringsplan og konsekvensutredning. Reindrift- medvirkningsprosess.
8. Sametinget 2022. Høringsinnspill med innsigelse til offentlig høring av reguleringsplan for Joma Gruver.
9. Statsforvalteren i Trøndelag 2022. Høringsinnspill med innsigelse til offentlig høring av reguleringsplan for Joma Gruver.

- Notat fra Multiconsult til Grong kommune om avklaring innsigelser fra Statsforvalteren, 7. juli 2022

10. Tjåhkere Sijte 2022. Høringsinnspill til offentlig høring av reguleringsplan for Joma Gruver.

Vurdering av konsekvensutredningsmetode sammenstilt med kunnskapsgrunnlaget

Den anvendte metode i KU, metodikken som fremkommer i Statens Vegvesen sin håndbok V712, revidert 2018. Landbruksdirektoratets veileder for konsekvensutredninger for reindriftsnæringen etter plan- og bygningsloven er også lagt til grunn.

Kumulativt perspektiv mangler

For det første mangler det **kumulative perspektiv** på arealinngrep. Dette arealinngrepet kan ikke vurderes isolert, men må vurderes i sammenheng med alle tidligere og nåværende arealinngrep i reinbeitedistriktet. I tillegg må også andre kjente, fremtidige inngrep vurderes. Dette er ikke gjort i utredningen.

I Fosen-dommen sier Høyesterett følgende om dette temaet, avsnitt 115:

«... det vil foreligge krenkelse når et inngrep med begrenset effekt virker sammen med tidligere og planlagte inngrep, slik at det får betydelige konsekvenser for kulturutøvelsen.»

Konsekvensutredningen i denne saken er med andre ord ikke tilstrekkelig til å foreta en kvalifisert vurdering av kumulative konsekvenser og tiltak.

Tradisjonell reindriftskunnskap er ikke anvendt som delmetode i analysen

For det andre mangler utredningsmetoden inkludering av tradisjonell og kontekstuell reindriftsfaglig kunnskap i vurderingen av konsekvenser og tiltak. Dette vurderes som en vesentlig mangel. Uten systematisk bruk av slik kompetanse, herunder den sørsamiske, reindriftsmessige fagterminologien, oppstår det en stor risiko for mangelfulle vurderinger og ikke minst at det gjøres feilvurderinger.

Distriktet har erfaring med gruvedrift i nettopp dette området – bruk av denne erfaringen er ikke tilstrekkelig reflektert i konsekvensutredningen. Bruk av reineiernes egne erfaringer er verdifullt når man skal vurdere hvordan dette vil påvirke.

Forskjellen er at forrige gang var det ikke sammenbinding av gruvedrift med Stekenjokk, selv om det har foregått gruvedrift også der tidligere. Disse erfaringene er ikke samlet i konsekvensutredningen, og heller ikke sammenstilt, hverken på norsk eller svensk side. Veien til Sverige fikk den gang ingen barriereeffekt, fordi det ikke var gruvetrafikk der. Mens det nye konseptet innebærer hyppig tungtransport her. Det blir altså en betydelig økning i trafikken på FV 7024 mellom Joma og svenskegrensen. I tillegg til barriere- og lede-effekter

av ulike grader, jmf. tradisjonell reindriftssamisk fagterminologi, vil dette skape unnvikelseeffekter som ikke er vurdert.

I den nye situasjonen vil det også oppstå mye tungtransport av halvfabrikater vestover til Namsos. Dette vil gå utover Steinfjell sijte i distriktet.

Ovennevnte må underlegges en grundigere vurdering enn det som fremkommer i konsekvensutredningen. Uten dette er det i denne saken derfor en meget stor risiko for at konsekvensene er kraftig undervurdert.

Kun lokalt fokus

De reindriftsfaglige vurderingene i konsekvensutredningen er gjort kun i et lokalt geografisk perspektiv. I vurderingen av en nomadisk næring som benytter seg av ulike årstidsbeiter og hvor påvirkningen av arealinngrep i et område vil bli «distribuert» også til øvrige årstidsbeiter, er en slik tilnærming direkte feil. Resultatet er at konsekvensvurderingen isolerer problemene på en måte som det ikke er reindriftsfaglig grunnlag for.

Dette er en stor mangel.

Mangel på intermediært perspektiv

Det intermediære perspektivet er fraværende i konsekvensutredningen. Dette perspektivet innebærer vurdering av hvordan en lokal påvirkning påvirker det interne beitesamspillet i distriktet, nærmere bestemt om hvordan påvirkning i en siida medfører konsekvenser også for nabosiidaene i samme distrikt.

En sammenblandingsfare vil oppstå mellom Steinfjellsidaen og Joma sijte f.eks når sistnevnte Sijte må endre sin tradisjonelle landskapsbruk. Et nærliggende spørsmål som er fraværende, er om det er beitegrunnlag til dobbelt så mye rein som i dag innenfor Steinfjell sijte. I tillegg kan Hartkjølen sijte bli påvirket. Disse forholdene er hverken identifisert eller problematisert i konsekvensutredningen.

Samspillet mellom siidaene er utviklet over mange generasjoner, for å optimalisere den samlede områdebruk og flyttemønster for å minimere samlet drifts- og dyrevelferdsmessig risiko. At dette ikke er problematisert i konsekvensutredningen bidrar etter vår vurdering til et svekket kunnskapsgrunnlag for myndighetsbeslutninger på ulike nivå, herunder på kommunalt nivå. Dette vil innebære en stor prosessrisiko for myndighetene med tanke på folkerettslige aspekter.

Et annet alvorlig forhold er også at konsekvensutredningen heller ikke er egnet som kunnskapsgrunnlag for distriktets egen rettighet til å kunne fatte en forhåndsinformert beslutning om hvorvidt man kan gi sin tilslutning til saken eller ikke.

Mangel på regionalt perspektiv

Det er ingen tvil om at sammenkoblingen av gruvevirksomhet med Stekenjokk på svensk side vil ha omfattende regionale konsekvenser i et reindriftsfaglig perspektiv. Vurdering av dette

er totalt fraværende i denne konsekvensvurderingen, hvilket er alvorlig all den tid forskning viser at effekter av arealinngrep blir mest synlige i den geografiske skalaen. Sammenhengen mellom lokal og regional skala, gjør derfor at man heller ikke kan vurdere konsekvensene på lokalt nivå på en kvalifisert måte.

Flere samebyer i Sverige vil utvilsomt blir sterkt berørt gjennom råvareutvinningen på svensk side, slike dette gruveprosjektet er designet. Hvilken tilpasning de vil måtte komme til å gjøre, er ukjent. Dette er et viktig tema som burde vært vurdert, fordi det vil dramatisk øke sannsynligheten for sammenblanding av rein fra flere ulike reinbeitedistrikter og samebyer. Dette gjør at kunnskapsgrunlaget er for svakt til at en beslutning med utgangspunkt i denne konsekvensvurdering vil kunne stå seg over tid.

En altfor statistisk analysemetodikk

Summen av de metodiske manglene beskrevet ovenfor gjør at analysen blir for statistisk, isolert og lokal, til å fange opp de helhetlige og kumulative konsekvenser som distriktet vil bli rammet av som følge av etablering av gruvedrift.

Særlig viser vår reindriftsfaglige vurdering at konsekvensutredningen ikke er dynamisk nok til å avdekke dominoeffekter mellom siidaer i distriktet, mellom distrikter på norsk side og ikke minste mellom distriktene i Norge og samebyene i Sverige. Følgelig er heller ikke tiltak med tanke på avbøting av disse effektene hverken foreslått eller kvantifisert.

Gruvekonseptet med utvinning i og råvaretransport fra Sverige vil påvirke ihvertfall 3 samebyer; Vilhelmina Sødre, Voernese og muligens Jienjevarri sameby.

På norsk side vil Byrkije sijte i nord bli påvirket. Vi kan heller ikke utelukke at Voengel-Njaarke reinbeitedistrikt vil påvirkes. Dette vil avhenge av hvilken tilpasning sijtene til slutt havner i.

Vurdering av konklusjoner basert på verdi-, omfangs- og konsekvensvurdering

Basert på de metodiske svakhetene beskrevet ovenfor er vår vurdering at konklusjonene i konsekvensvurderingen er mangelfulle. Alle konsekvenser er heller ikke problematisert.

Dette betyr at uten oppmerksomhet på en større geografisk skala, vil man heller ikke kunne vurdere konsekvensene av tiltak innenfor planområdet.

Vurdering av endringer i konsekvensutredningen som følge av høring og innsigelser

Innspill underveis i prosessen har ikke bidratt til å rette opp i de grunnleggende metodiske svakhetene.

Alle inngrep/forstyrrelser som følge av primærobjektet er heller ikke tilstrekkelig behandlet

Rystelser

Rystelser var opprinnelige ikke behandlet, men nå er det kommet 2 rapporter

Vurdering av to rapporter om rystelser opp mot uttalelsen til Statsforvalteren i Trøndelag

Joma Gruver har fått utført to vurderinger av rystelser og disses mulige påvirkninger på reindrift. Vi er bedt om å vurdere om dette svarer opp uttalelsen til Statsforvalteren i Trøndelag.

Statforvalterens innsigelse 3.3.22

Nedenfor gjengis noen sentrale punkter i Statforvalterens uttalelse av 3.3.22 til detaljregulering for Joma gruver - Røyrvik kommune.

S 2: «Vi mener virkningen av gruvedriften (bl.a. rystelser av sprenginger i gruen) ikke er tilstrekkelig utredet. Vi oppfatter at gruvedriften i fjellet og at aktivitet/støy ved industriområdet og ved lufttelyrer vil gi en større påvirkning på reinen, enn det konsekvensutredningen vurderer. Det er viktig at dette utredes nærmere i forbindelse med en eventuell konsesjon for utvinningen av malm/gruvedriften.»

S 3: «Transport av malm fra Stekenjokk vil også være forstyrrende for reinens naturlige trekk over Hudningsdalen.

Flyttlei har et eget vern i reindriftslovens § 22. Vi mener at oppstart av dagbrudd før reinen er flyttet til vest for Jomafjellet vil være et hinder for bruk av flyttlei, og at flyttingen ikke kan forventes gjennomført før ut i desember. Som omtalt ovenfor er vi usikre på hvilken betydning helårs drift i gruen vil ha for bruk av flyttlei.»

Videre uttaler Statsforvalteren dette ift. avbøtende tiltak:

«Vi mener det er problematisk og uforutsigbart å vedta en plan som baserer seg på avklaringer og enighet som skal komme i ettertid. Det er derfor et stort ansvar å pålegge distriktet å tilpasse seg, eller bli enig med Joma Gruver AS ut over det som er avklart i reguleringsplanen. Vi mener at kommunen som planmyndighet, må ta ansvar for at planen har tilstrekkelige avklaringer og bestemmelser som ivaretar reindriften.»

Statforvalterens omgjøring av innsigelse 1.9.22

Statsforvalteren har i brev av 1.9.22 frafalt sin innsigelse. Etter det vi forstår danne rapportene omtalt nedenfor noe av grunnlaget for omgjøring.

Rapport fra Geosyntec consultants 1.9.22

Geosyntec consultants har gjort et litteraturstudie om ”GRUVANS PÅVERKAN PÅ RENAR”, oppdragsnummer SE2200222, datert 1.9.22.

Notatet gjennomgår innledningsvis Skarins og Åhmans arbeid fra 2014, som viser til at rein unnviker gruver med opp til 14 km i regional, geografisk skala. De slår også fast at lokal (geografisk) skala er lite egnet til å måle effekter, og man må utvide det geografiske perspektivet til intermediært og regionalt nivå for å kunne si noe om et arealinngreps (kumulative) påvirkning på landskap, rein og reindrift.

Deretter sammenfatter vurdering 4 ulike grvestudier, med følgende hovedpunkter:

[Weir 2007, gullgruves påvirkning på Caribou i vestre Canada.](#)

5 årstider ble målt før, under med dagbrudd og ved underjordisk drift. Resultat er 6 km unnvikelse. Unnvikelse skjer i alle årstider, men unnvikelsen er størst i perioden før og under kalving.

[Boulanger 2012, diamantgruve dagbrudd påvirkning på Caribou i nordvestre Canada.](#)

Resultat var 11 – 14 km unnvikelse i driftsperiode. Fint støv, visuell forurensning og lydforstyrrelse bidrar også til unnvikelse.

[Boulanger 2021, diamantgruver i Canada og påvirkning på Caribou.](#)

Resultat er unnvikelse i intervallet 6,1 km – 18,7 km. Snittunnvikelsen var 7,2 km

[Eftestøl 2019, GPS-merkede rein i Øst-Finnmark, Rakkonjarga reinbeitedistrikt.](#)

Resultat var 1,5 km unnvikelse, og ingen effekt ble registrert fra sprengning, men økt unnvikelse ved økt aktivitetsnivå

Konklusjon og sluttsatser fra vurderingen

”...flera studier påpekas vikten av att ta hänsyn till de kumulativa effekterna vid industriell etablering och utbyggnad av infrastruktur vilket inte alltid är så lätt. Samtidigt visar denna litteraturstudie att det saknas kunskap om enskilda aktivitetens påverkan, vilket sannolikt skulle kunna underlätta uppskattningen av de kumulativa effekterna.”

SLUTSATSER

”Oaktat de osäkerheter som noterats följer här en summering av studiens slutsatser:

- *Forskningen visar att den domesticerade renen undviker antropogena störningar på ett likande sätt som den vilda renen.*
- *På regional skala undviker renen generellt antropogena störningar med ett avstånd mellan 0,25 – 15 km.*
- *Nordnorge (domesticerad ren), 6 km i Newfoundland västra Kanada (Caribou) och 6,1 – 18,7 km nordvästra Kanada (Caribou).*
- *Renens känslighet för störningar, vilket uppenbarar sig genom ett ökat avståndstagande, varierar årligen, rumsligt och mellan könen.*
- *Känsligast är renen vintertid och under kalvningsperioden och hanar är generellt mer störningståliga än renhonor.*
- *Från studier av undvikelsezonen kring specifika dagbrott har dessa beräknats till 1,5 km i Finnmark. Vid en studie av ett dagbrotts påverkan på renen i förhållande till gruvans aktivitetsnivå observerades ingen skillnad av rens habitatval under*

arbetsdagar med sprängning jämfört med dagar utan sprängning. Detta tyder på att sprängning i dagbrottet inte bidrog till ytterligare negativa effekter” (Eftestøls studie 2019)

Vår kommentar til Eftestøls studie fra 2019

Vi gjennomgikk Eftestøls studie fra 2019 særskilt, fordi unnvikelse på 1,5 km syntes bemerkelsesverdig lav i Finnmark sammenholdt med annen forskning samt ut fra vår egen erfaringsbaserte kunnskap fra tradisjonell reindrift både i det sørsamiske og i det nordsamiske området.

Vår gjennomgang av artikkelen viser at mai-juni ikke kunne måles fordi forskerne manglet data for disse to månedene. Målingene er derfor avgrenset til sommer (juli/august) og høst (september/oktober). I artikkelen fremkommer følgende;

“Since reindeer grazing preferences and their habitat use naturally changes during the year (Reimers et.al. 2014), we divided the year into three seasons: spring (May–June), summer (July–August), and autumn (September–October). However, we had too little data for the spring season (see Table 1) and excluded this season from further analysis.”

Dette betyr at den mest sensitive perioden, dvs. tiden før, under- og rett etter kalving, er utelatt fra prosjektet. Vi stiller derfor spørsmål ved om denne forskningen egentlig er unnvikelsesmessig relevant på grunn av denne sentrale utelatelsen.

En annen svakhet er at studien er kun i lokal (geografisk) skala, hvilket gjør at effekter på intermediær og regional skala ikke er målt i det hele tatt. Vi vet av erfaring at det er i sistnevnte skalaer at resultater på samisk reindrift virkelig vises.

Mest alvorlige svakhet er imidlertid at kun 43 stk. GPS av en flokk på mellom 3717 – 4168 rein i vårflokk før kalving (reintallet varierer ulike år) er målt. Utvalget utgjør med andre ord kun mellom 1,03% og 1,15% av populasjonen - hvor heller ikke kalvene er med - noe som er altfor lite. Dette er ikke et signifikant utvalg ut fra vanlige krav til kvantitativ forskning for å kunne måle effekter i en så stor reinflokk.

Fra erfaringsbasert bruk av GPS i reindriften, dvs. reineiernes egen bruk av GPSer ifm. gjeting i Vest Finnmark reinbeiteområder, vet vi at minst 25% - 50% av flokken må GPS-merkes for å kunne si noe mer sikkert om flokkens adferd. At man i forskning skal akseptere lavere signifikansgrad enn i vanlig reingjeting, ved å akseptere at så lave utvalgsandeler (helt nede på 1%) utgjør «sannheten» om reinflokkens adferd, stiller vi oss undrende til. Vi konstaterer at 99% av flokken ikke er målt i dette prosjektet.

I tillegg er det slik i samisk reindrift at GPS-målinger også viser resultat av reineiernes arbeid med omlokalisering av flokker, og ikke reinens «isolerte» egenvalg. Typisk vil reineiernes aktivt gjete flokken mot kilden til unnvikelse, i et forsøk på å motvirke unnvikelseeffekter og slik prøve å utnytte beitet også der. Dermed vil GPS-målinger i samiske reinflokker være beheftet med slike «feilkilder», som ikke vil oppstå i villrein og caribouflokker hvor menneskene ikke aktivt arbeider med flokken gjennom gjeting og flokkplassering.

Slik motvirkning av unnvikelse kan for øvrig oppleves som meget stressende for rein og mennesker, og bør unngås så langt som mulig. Dette betinger imidlertid at det finnes alternative, tilsvarende sesongbeiteområder å la reinen unnvike til.

Notat fra Naturrestaurering AS, datert 21.9.22

Notatet er skrevet av Sindre Eftestøl. Nedenfor har vi oppsummert og fremhevet noen viktige punkter som er reindriftsfaglig relevante.

S 3: «Generelt kan det sies at sprengningsarbeider i dagbrudd medfører støy som er hørbar på meget langt hold. Det er den lavfrekvente støyen som bærer lengst, og dermed vil dominere lydbildet i økende grad med økt avstand (Larkin, 1996). Støy kan sies å ha et arealmessig større influensområde enn visuelle stimuli.

En kan derfor si at støy og visuelle stimuli sannsynligvis vil utløse momentane responser, mens lukt grunnet sin vedvarende tilstedeværelse også kan føre til mer langsomme og langvarige responser (f.eks unnvikelse av områder med mistenksom lukt). For Joma gruver vil selve gruveaktiviteten være synlig på kort hold, mens lyd og lukt vil kunne oppfattes på mange kilometers avstand. Hvor langt rystelser oppfattes er usikkert.» (vår understrekning).

S 4: «... åpenbart at hjortevilt har en god hørsel, og at kapasiteten er bedre enn menneskets på høyfrekvente lyder, men ikke på de mest lavfrekvente. Dette kan oversettes til at reinsdyr nok kan høre en kvist som knekker eller rasling i løv på lengre avstand enn oss mennesker, mens lyd fra sprengningsarbeid antakelig ikke vil oppfattes lenger unna enn det vi kan. På den annen side vil rystelser i bakken som følge av sprengning oppfattes uavhengig av hørsel og det kan være slik at hjortevilt er mer følsomme for dette enn mennesker, selv om dette ikke er undersøkt vitenskapelig.» (vår understrekning)

Fotnote s 4:

«Informasjon om rystelser gjelder først og fremst hvis det ikke blir dagbrudd. For gruveaktivitet i et dagbrudd vil rystelser være mindre viktig å vurdere siden de andre faktorene som vi vet påvirker reinsdyr som støy, lukt, bilde og lyd av mennesker, vil være dominerende. Slik informasjon var ikke tilgjengelig når dette notatet ble skrevet.» (vår understrekning)

S 5: «... ingen tvil om at hjortevilt normalt viser kortvarig stress eller fryktatferd ved kraftige smell og rystelser. Noen studier har også vist at hunndyr med kalv er spesielt sårbare ...» «... vi vil understreke at gjentakende eksponering i samme område kan skape betydelig større unnvikelseeffekter. Dette fordi at dyrene kan bli mer retningsbestemt i bevegelsene, vekk fra forstyrrelsen, også etter at «normal» adferd er gjenopptatt.»

«Ut fra flokkatferd, beitemønster, arealbruk og antipredatorstrategier er det grunn til å tro at reinen kan vise mer langtrekkende unnvikelsesresponser enn de andre hjortedyrene.»

«Når det gjelder et gruveanlegg med dagbrudd og sprengningsaktivitet slik som ved Joma Gruver, er det viktig å ta med i betraktning at en beiteunnvikelse av omkringliggende arealer vil vare så lenge det er aktivitet i gruva. Dette fordi forstyrrelsen ikke reduseres på sikt. De negative effekter blir altså langvarige i tid og ikke kortvarige slik effektene fra et typisk anleggsarbeid ville vært.» (våre understrekninger)

S 8: «*Woith m.fl. drøfter også at inntrykket av at dyr reagerer i forkant av jordskjelv og Tsunamier i stor grad er spekulasjoner som har oppstått igjennom sosiale media og rykter, og ikke vitenskapelige fakta (noen studier konkluderer jo med ingen effekter også). Det er uansett usikkert om resultater fra endret dyreaktivitet i forkant av jordskjelv og Tsunamier kan overføres til rystelser fra sprengningsaktivitet.*

Dette betyr ikke at reinsdyr ikke kan føler rystelser betydelig bedre enn oss selv og det er mulig at det først og fremst er rystelsene fra sprengningsarbeid dyrene reagerer på, og ikke støyen, men for ett dagbrudd er dette av liten relevans siden de to faktorene i stor grad korrelerer.» (våre understrekning).

S 8 og 9: «*Hovedtendensen er at rein og caribou kan redusere bruken av arealer i avstander fra 2 km til mer enn 10 km unna arealer med gruveaktivitet (opp til 23 km i studiet til Plante mfl. 2018).*»

S 9: «*Plante m.fl (2018) 510 GPS-merkede caribou, 2009-2015. unnvikelsesavstander som varierte fra 0 til 23 km. Dyrene reduserte bruken av områder på 19-23 km avstand fra gruveområdet, og 0-8 km fra veien. Dette er et eksempel på hvor sterke virkninger et enormt anlegg kan få på en caribou-populasjon med langt større leveområder enn det vi finner i Skandinavia. Selve effektstørrelsene er derfor ikke representative for hva en kan forvente i Joma, men det har betydning at gruveaktivitet viser seg å være den typen av menneskelig inngrep og forstyrrelse som relativt sett har de største negative virkningene.*» (våre understrekninger)

S 10: «*Det må også tas i betraktning at unnvikelseeffekt i et areal vil resultere i økt bruk av andre områder. Dette kan gi driftsulemper, men er vet vi ikke nok om driften til reinbeitedistriktet til å si noe mer spesifikt.*» (vår understrekning).

S 14: «*... menneskelig aktivitet, spesielt kombinert med sprengningsarbeid med lokalt kraftige smell og rystelser kan gi stresset atferd og frykt/flukt-responser hos reinsdyr som befinner seg nær anleggene. Drektige simler, eller simler med kalv vil være mer sårbare enn andre dyr. Reinen unnviker de arealene der det er mest støy, og det kan gi en vaksom (stresset) beiteatferd i perioder med mye sprengningsarbeid, slik at den effektive beitetiden går noe ned. Av resultater fra ulike studier på gruveaktivitet vil man kunne forvente at frykt og fluktadferden ved varig eksponering til ulik gruveaktivitet kan gi unnvikelseeffekter på flere km, også for tamrein.*» (våre understrekninger)

Fotnote s 15: «*For å gjøre mer presise vurderinger av dette hadde det vært fordelaktig med noen spesifikke målinger av vibrasjoner/rystelser, både for vanlig trafikk og sprengningsaktivitet.*»

Oppsummerende vurdering ift. kunnskapsgrunnlag for rystelser

Vår vurdering er at den kunnskap som fremkommer i de to notatene om rystelser og støy gir grunnlag for stor reindriftsfaglig bekymring. Det slås fast at rystelser – enten alene eller i kombinasjon med støy – vil påvirke rein. Særlig vil simler med kalv påvirkes, og forskningen viser at unnvikelse kan skje i inntil 23 km fra forstyrrelsen.

I tilfelle vil dette skape store ringvirkninger på intermediært og regionalt nivå. Dette er verken drøftet eller løst i notatene, og reindriften vil kastes inn i en stor usikkerhet og driftsmessig en meget risikofull situasjon. Det fremgår heller ikke om disse virkningene kan la seg avbøte fordi «*Informasjon om rystelser gjelder først og fremst hvis det ikke blir dagbrudd*» og videre at «*Slik informasjon var ikke tilgjengelig når dette notatet ble skrevet.*»

Støy fra transport av råvare fra Stekenjokk i Sverige til Joma, er ikke vurdert eller kvantifisert. Det er på de rene at det ikke vil være kun trekk som forstyrres, men også ordinær beiting og muligens også bruk av slakteanlegget ved veien.

Støy og rystelser fra transport av halvfabrikat fra Joma til Namsos er heller ikke kvantifisert eller vurdert.

Statsforvalteren skriver i sin innsigelse at «*Vi mener det er problematisk og uforutsigbart å vedta en plan som baserer seg på avklaringer og enighet som skal komme i ettertid.*»

Disse to notatene løser heller ikke dette problemet.

Basert på dette finner vi det uforståelig at Statsforvalteren har kunnet trekke sin innsigelse.

Støy og støv

Det er laget en KU - delrapport fagtema støy.

4.3 Støytiltak for dagbruddet

Støy fra dagbruddet er dominert av boremaskinen. Det vil være vanskelig å skjerme denne støyen...

Vurdering: Om det er restriksjoner natt og helg, vil dette spille mindre rolle for reindriften, da gjentagende daglig virksomhet vil skape en sterkere unnvikelseeffekt.

Lyddempende tiltak på luftkanalene vil kun ha stor effekt ved alternativ 2. Uten dagbrudd.

4.4 Støytiltak på luftkanaler i reindriftsområde

Det er først og fremst støy fra viftene i luftesjaktene på fjellet som vil gi støy i reindriftsområdet (hvis man ser bort fra arbeid i dagbruddet).

Vurdering: Vi er skeptisk til denne konklusjonen, da det anbefales i rapporten å sende støyen vestover fra deponiet. Dette vil etter vår oppfatning kunne påvirke Hudningsdalen, Jomafjell og Seterfjellet som oppsamlingsområde.

Når det gjelder vegtrafikkstøy har reinbeitedistriktet erfaringer, som ikke er vurdert. Trafikken vest for Joma Gruver vil mer enn fordobles i følge rapporten, mens trafikken østover øker med nesten 50%.

Anbefalinger til KU

Free, prior

Informed

Siden vurderingen har avdekket store svakheter i konsekvensvurderingen, bl.a. mangelen på det kumulative perspektiv og mangelen på inkludering av tradisjonell samisk reindriften kunnskap i selve utredningsmetodikken, så anbefaler vi en helhetlig inngrepskartlegging med tilhørende reindriften faglig analyse. Dette er viktig for at reindriften skal kunne fatte en informert (Informed) beslutning ift. tiltaket, jfr. de folkerettslige prinsippene om Free Prior and Informed Consent.

Consent eller non-consent

Særlig viktig er inkluderingen av den tradisjonelle, reindriften faglige kunnskapen fordi den er kontekstuell, erfaringsbasert og derfor relevant som kunnskapsgrunnlag for distriktet egen stillingstaken til saken (consent eller non-consent).

Vurdering av endringer i plandokumentene som følge av høring og innsigelser

Dagens status kommunens arealplan

I kommuneplanens arealdel er det omsøkte areal delvis innenfor:

- LNFR sone 1, meget streng holdning
- LNFR sone 3, mindre streng holdning
- Områder for råstoffutvinning
- Gruvedrift

Gruveområdet

Det planlagte gruveområdet ligger i dag innenfor område avsatt til gruvedrift og muligens så vidt inne på LNFR sone 3. (Ikke mulig å avgjøre fra kommunens arealplan).

Dagbrudd

Reguleringsplanen er ikke i samsvar med arealbruken fastsatt i kommuneplanens arealdel. Det planlagte dagbruddet ligger innenfor LNFR sone 1, og må derfor omreguleres.

Sektorkart i kommuneplanens arealdel som blir berørt:

- Reindrift. Området er beskrevet som **Meget streng holdning** – Arealene er så viktig at selv små inngrep kan få store skader. Bygging av fritidshus bør ikke komme på tale. Arealene må også beskyttes mot indirekte inngrep som følge av aktivitet i tilgrensede områder.
- Naturforvaltning. Område 9. Orrevatnet Joma. **Områder med sårbare og svært store naturforvaltningsinteresser**. Her er spesielt tatt hensyn til områder hvor svært viktige kvaliteter sammenfaller. Områdene må komme i strengeste sone i arealplanen.
- Bergverk. Områder med interessant geologi. Den østre delen av Hudningsvatnet er deponeringsområde for svovelkis og gråfjell.

Detaljreguleringsplan Joma Gruver, 10203388-02-PLAN-PBL-002-REV03 - Planbeskrivelse

2.11.2021 Multiconsult AS fremmer på vegne av Joma Gruver AS forslag til detaljreguleringsplan for Joma gruver. Området har tidligere vært nytt til gruvedrift, og Grong Gruber var i drift mellom 1972 og 1998. Planforslaget som nå fremmes omfatter i praksis det samme arealet som tidligere ble nytt til gruvedrift, men er utvidet i området ved dagbruddet sør for Orvatnet. Hensikten med planarbeidet er å legge til rette for oppstart av ny kopper- og sinkgruve ved Joma i Røyrvik kommune. Avgangsmasser er planlagt deponert

inne i de eksisterende gruvegangene i området. Fremtidig gruvedrift vil kunne skape i overkant av 100 nye arbeidsplasser i Røyrvik over flere tiår. Selve planområdet er lokalisert innerst i Hudningsdalen på grensa mot Sverige.

Vedlagt bl.a. KU – Delrapport fagtema reindrift 31. mai 2021.

1.2.2022 Multiconsult sendte tilleggsutredning Joma Gruver KU – Vannmiljø med vedlegg.

Etter høringsfrist kom det inn innsigelser fra Sametinget, Tjåehkere sijte og Statsforvalteren i Trøndelag

Sametinget uttalelse til høring 22.2.2022:

- Avbøtende tiltak
Privatrettslige avtaler reguleres ikke av planbehandlingen, og en løs fremtidig dialog etter planvedtak en lite forutsigbar situasjon for reindriften. Forholdet til reindriften fremstår i planforslaget i stor grad som uavklart.
- Kumulative effekter
Vi viser også til bit for bit nedbygging av reinbeiteland og de samlede konsekvensene dette har for reindriften, som er kulturbærende for den sørsamiske kulturen. I Tjåehkere Sijte har man blant annet tidligere vannkraftutbygging og den store hytteutbyggingen i Skorovas.

Statsforvalteren uttalelse til høring 29.11.2021:

- Statsforvalteren oppfatter at gruvedriften i fjellet og at aktivitet/støy ved industriområdet og ved luftelyrer vil gi en større påvirkning på reinen, enn det konsekvensutredningen vurderer. Det er viktig at dette utredes nærmere i forbindelse med en eventuell konsesjon for utvinningen av malm/gruvedriften.
- Vi mener virkningen av gruvedriften (bl.a. rystelser av sprenginger i gruva) ikke er tilstrekkelig utredet. Vi oppfatter at gruvedriften i fjellet og at aktivitet/støy ved industriområdet og ved luftelyrer vil gi en større påvirkning på reinen, enn det konsekvensutredningen vurderer. Det er viktig at dette utredes nærmere i forbindelse med en eventuell konsesjon for utvinningen av malm/gruvedriften.
- Avbøtende tiltak
Vi mener at kommunen som planmyndighet, må ta ansvar for at planen har tilstrekkelige avklaringer og bestemmelser som ivaretar reindriften. Avbøtende tiltak baserer seg på privatrettslige avtaler med reindriften som ennå ikke er avklart.

Tjåehkere sijte uttalelse til høring 2.3.2022:

- Påpeker mangler i KU reindrift

- Tjåehkere sijte mener at hadde man hatt med en betraktning om flyttelei, ville også den måtte kategoriseres som verdi: Svært stor. Som igjen betyr at påvirkning vil være «ødelagt/sterkt forringet» etter vegvesenets skala.
- Savner en bedre vurdering av ulike effekter av direkte og indirekte konsekvenser. Høstbeite/ brunsttid/ vårbeite/kalvingsområde
- Det kumulative perspektivet er helt fraværende
- Rapporten er svak på vurdering av transporteffekter fra/til Joma Gruver.
- Rapporten mangler vurdering av tiltaket på svensk side og hvordan dette påvirker Tjåehkere sijte.
- Reindriftras erfaringer/kunnskap kommer ikke til uttrykk. Tjåehkere sijte savner en vurdering med reindriftras erfaringer.

Vurdering av skadereduserende tiltak i konsekvensutredningen

Følgende skadereduserende tiltak for alle alternativ er foreslått i KU. Vår vurdering fremgår under hvert punkt.

o Opprette rutiner for dialog mellom Joma Gruver AS og Tjåehkere Sijte

Vurdering: Dialog er en prosessuell rettighet som samiske rettighetshavere allerede har i alle arealprosesser. Å kategorisere en regulær rettighet som et avbøtende tiltak er feil. Både formelt og substansielt. Utbygger har en folkerettslig forpliktelse, jf. FPIC, til å sikre urfolksparten kapasitet til alle prosesser i inngrepsaker.

o Sikre at malmtrafikk fra Sverige ikke er i konflikt med trekk eller aktiv flytting av rein fra Derga / Lybekkdalen og over til Joma-området.

Vurdering: Området har reindriftsfaglig mange flere funksjoner enn de konsekvensutreder nevner. Det er blant annet beiteområde, oppsamlingsområde, brunstområde og det ligger også et gjerde- og slakteanlegg som er i fare for å bli berørt. Disse forhold er ikke tilstrekkelig utredet.

o Det vil bli etablert støydempende tiltak på alle luftelyrer gjennom etablering av bygning over viftene og støydempende gitter. Dette vil redusere høyfrekvent støy slik at rein vil høre støy på cirka 60 meters avstand.

Vurdering: Dette er et tiltak for rein, men vil ha en landskapsmessig negativ konsekvens.

o Øke innsatsen på gjeting av rein

Vurdering: Tiltaket betinger at distriktet har kompetent og ledig kapasitet. Det er ikke vurdert hvor mye ekstra arbeidsinnsats dette vil kreve og om distriktet har en slik ekstra kapasitet. Erfaringsmessig er mange reineiere og deres familier allerede overarbeidet. Blant annet som følge av tilpasninger til allerede eksisterende arealinngrep og prosesser i tilknytning til disse.

HMS-siden og den menneskelige belastningen av alt dette er ignorert i konsekvensutredningen.

o Øke innsatsen på bruk av helikopter

Vurdering: Reindriften i likhet med de fleste andre næringer, arbeider for å heller redusere bruk av klimautslippsmidler, enn å øke disse. Bruk av helikopter i kalvingsperioden kan ha direkte negative konsekvenser. Helikopterbruk i reindriftssammenheng er også langt fra risikofritt. Utrederne kjenner til flere reineiere i vår tid som har omkommet ved styrt. Helikopter kan være effektivt i de rette situasjoner, men er kostbart. Kostnadssiden er ikke vurdert.

o Øke innsatsen på bruk av teknologi og utstyr, f.eks. droner, motorsykler, snøscootere etc.

Vurdering: Bruk av disse hjelpemidler er allerede tilnærmet maksimert i distriktet. De fleste reineiere tåler ikke flere maskintimer i året, hverken på barmark eller på snøføre. Dette er også i høy grad et HMS-spørsmål. Rommet for familie/fritid og restituering er allerede fylt for de fleste reinbeitedistrikt. Å bare kaste dette frem som et tiltak, uten å komme med forslag til hvem som skal utføre dette og når, synes å være lite gjennomtenkt.

Det viktigste skadereduserende tiltaket er en avtalefestet og konstruktiv dialog mellom Joma Gruver AS og Tjåehkere Sijte. En avtalefestet dialog bør legge til rette for et årshjul med faste møter og dialog om bestemte tema. Følgende tema bør inngå i dette:

o Foreslå faste telefonnummer som vil besvares kontinuerlig gjennom hele året. Det telefonnummeret skal bemannes av personell som har myndighet til å fatte raske beslutninger.

Vurdering: Det er mulig forslaget kan gjelde for gruveselskapet, men hvis det er meningen at distriktsledelsen skal sitte å være telefonvakt for gruveselskapet, så er dette urealistisk. I tradisjonell samisk reindrift er det slik at den som kan fatte beslutninger vedrørende reinflokken, er den som til enhver tid er ute med reinflokken. All erfaring viser at aktivt reinarbeid vanskelig kan kombineres med telefonvaktarbeid. I så måte er dette et hjelpeløst forslag.

o Gjennomføre faste dialogmøter gjennom året.

Vurdering: Dialog er en prosessuell rettighet som samiske rettighetshavere allerede har i alle arealprosesser. Å kategorisere en regulær rettighet som et eget skadereduserende, avbøtende tiltak er feil. Både formelt og substansielt. Utbygger har en folkerettslig forpliktelse, jf. FPIC, til å sikre urfolksparten kapasitet til alle prosesser i inngrepssaker. Dette gjelder også faste dialogmøter uansett om de nevnt som avbøtende tiltak eller ikke.

o I perioden med drift i dagbruddet bør kommunen være involvert i møtene for å koordinere evt. andre aktiviteter som er planlagt i kalvingsområdene. Det må være en ambisjon at annen aktivitet i kalvingsperiodene må minimeres når det foregår drift i dagbruddet.

Vurdering: Dagbrudd i kombinasjon med kalving lar seg neppe kombinere. Det vil helt sikkert oppstå en unnvikelseeffekt på reinflokken, som ikke kan avbøtes selv om kommunen skulle delta i de foreslåtte koordineringsmøtene.

o Avtale om kjøring av malm fra Sverige i oktober slik at dette ikke kommer i konflikt med trekk og driving av rein sørover til Joma-området.

Vurdering: Avtale i forhold til trekk og driving, vil ikke ha effekt på de øvrige reindriftsmessige landskapsfunksjoner, blant annet beiting, brunstlandskaper og som oppsamlingsområde.

o Ved Alternativ 1 b avtalefestet oppstart av dagbruddsdrift i oktober slik at man sikrer en rolig og trygg driving av rein til slakteplassen medio oktober.

o Ved alternativ 1c avtalefestet oppstart av dagbruddsdrift 1. januar slik at man sikrer en rolig og trygg driving av rein til slakteplassen medio oktober.

Vurdering: Begge alternativer har en underliggende forutsetning om at kun dagbrudd forstyrrer rein, med andre ord at underjordisk drift med sprengninger flere ganger i døgnet, oppredningsvirksomhet på overflaten, deponering av overskuddsmasse, råvaretransport inn, halvfabrikattransport ut, ikke forstyrrer rein. Denne forutsetningen er etter vår vurdering ikke reindriftsfaglig holdbar. Eventuelle restriksjonsperioder bør vurderes gjort gjeldende for hele gruvevirksomheten og ikke kun den delen som genereres av dagbruddet. Dette er ikke gjort i konsekvensutredningen.

o Unngå tilsyn med luftelyrer i kalvingsperioden og også drøfte hyppighet og gjennomføring av tilsyn med luftelyrer.

Vurdering: Viktigheten av dette avbøtende tiltaket er uklart, all den tid det ikke samtidig presenteres hvor mye tilsyn som faktisk er nødvendig. Hvis tilsynshyppighetene eksempelvis er en gang eller noen få ganger i året, fremstår dette avbøtende tiltakets betydning som overvurdert.

o Avtale tidspunkt, lokalisering og gjennomføring av grunnboringer. Dette må avklares i god tid, samtidig som det må være en kontinuerlig prosess knyttet til reindriffts arealbruk.

Vurdering: Kontinuerlig prosess betinger ressursbruk fra reindriften side. Det er langt fra sikkert at distriktet har kapasitet til dette. Noe som ikke er problematisert.

Det har også vært vurdert, og drøftet med Tjåehkere Sijte, bruk av tilleggsforing og bruk av mer transport på lastebil for flytting av rein. Begge disse tiltakene vil forstyrre rytmen i reindriften og på lang sikt kunne gi en mindre robust reindriften.

Det har også vært vurdert om det kan være relevant å gjennomføre flytting til vinterbeite direkte etter at slakting er gjennomført. Dette vil da medføre cirka 2 måneder lengre oppholdstid på vinterbeite i den perioden hvor det er dagbruddsdriften. Dette vil også forstyrre rytmen i reindriften og på sikt gi en mindre robust reindriften. Det er vurdert som uaktuelt å øke oppholdstida på vinterbeite, selv om det kun er snakk om noen få år. Etablering av fóringssanlegg og innkjøp av fór har også store konsekvenser både for praktisk reindriften og økonomiske kostnader.

Det er også vurdert om det kan være aktuelt å drive rein fra Dærga-fjellet via Husvika og ned til Bjørkmoen for slakting. Dette frarådes da det endrer dagens driftsmønster og forstyrrer rytmen i reindriften. På lang sikt kan dette gi en mindre robust reindriften.

Vurdering: Dette er vi enige i.

Vurdering av forslag til skadereduserende tiltak i planbestemmelsene

- *De foreslåtte avbøtende tiltakene ved luftesjakter og industriområdet i støyrapporten skal gjennomføres. Støyrapporten gjøres juridisk bindende i reguleringsplanen.*

Vurdering: Det er positivt, men det mangler en konsekvensvurdering av det avbøtende tiltaket.

- *Det skal være etablert en plan for varsling og samhandling mellom Tjåehkere Sijte, Røyrvik kommune og tiltakshaver for gruvedriften. En slik plan skal som minimum inneholde (kapittel 8.2 c):*
 - *varslingsrutiner mellom Tjåehkere Sijte og tiltakshaver for gruvedriften*
 - *plan for faste dialogmøter*
 - *en liste over kontaktpersoner med kontaktinformasjon*
 - *en liste over ekstraordinære tiltak; for eksempel foring, bruk av helikopter til samling av rein*
 - *innkjøp av utstyr som må settes inn ved akutte hendelser som for eksempel droner, ATV, motorsykler for å lette overvåking og samling av rein*

Vurdering: Dette er de samme tiltakene som foreslått i KU, og vår vurdering vil derfor være likelydende.

Det skal stilles krav til at gruveselskapet, på kort varsel, må stoppe malmtransport fra Stekenjokk på Fv. 7024 (Joma - Svenskegrensa), når det drives rein over veien i perioden 15. november til 15. mai.

Vurdering: Det er usikkerhet om Joma Gruver og Tjåhkere sijte har samme forståelse av hva dette innebærer.

Ved uttransport av sluttprodukter fra gruvedriften på fv. 7024, skal det utarbeides en trafiksikkerhetsplan med minimum følgende tiltak:

o Det skal tilbys arbeidsbuss for både dag- og kveldsskift mellom Røyrvik sentrum og Joma for å redusere trafikken langs vegen.

Det kan vurderes et overvåkingsprogram for rein som overvåker støy, rystelser og reinens atferd gjennom perioden med gruvedrift. Programmet skal starte opp ett år før uttak av malm starter, og skal avsluttes tidligst to år etter at gruvedriften er avslutte.

Vurdering: Denne teksten krever en avtale og en konkretisering før den får en reell betydning.

Det er ikke tillatt med anleggsvirksomhet innen bygge og anleggsområdet (#4) ved dagbruddet i kalvingsperioden.

Anleggsbelte skal istandsettes etter at driften i dagbruddet er avsluttet. Avtagingsmasser skal tas vare på og føres tilbake til anleggsbelte etter at aktiviteten i dagbruddet er avsluttet.

Det tillates at dagbruddet istandsettes som en dam når hele gruvedriften er avsluttet.

Orelva og verdifulle naturtyper er hensynsområder for naturområder og det tillates ikke inngrep i disse.

Avvik

I KU side 47 foreslås alternativ 1c.

- *Det er kun tillatt med dagbruddsdrift i perioden 1 januar til 15. april. Ved oppstart og avslutning av dagbruddsdriften for sesongen skal det avholdes avtalte dialogmøter med reinbeitedistriktet. Dagbruddsaktiviteten skal være gjennomført i løpet av 8 år, inkludert oppstart/klargjøring og avslutning.*

I Planbeskrivelsen side 63 forslås alternativ 1b

- *Alternativ 1c har større driftsutfordringer for Joma Gruver AS enn 1b. Ved alternativ 1c vil all drift foregå i den mørke årstida med snø og normalt mye dårlig vær. Ved alternativ 1b vil en større del av driften gjennomføres på høsten og dette letter både oppstartsforberedelser og gjennomføring av driften. Samlet medfører dette at planforslaget foreslår alternativ 1b som rammer for drift av dagbruddet.*

Kommentar: Vi registrerer at det foreligger avvik mellom KU og forslag til planbeskrivelse. Problemet med begge alternativer er som tidligere nevnt, den underliggende forutsetning om at kun dagbrudd forstyrrer rein, med andre ord at underjordisk drift med sprengninger flere ganger i døgnet, oppredningsvirksomhet på overflaten, deponering av overskuddsmasse, råvaretransport inn, halvfabrikattransport ut, ikke forstyrrer rein. Denne forutsetningen er etter vår vurdering ikke reindriftsfaglig holdbar. Eventuelle restriksjonsperioder bør vurderes gjort gjeldende for hele gruvevirksomheten og ikke kun den delen som genereres av dagbruddet. Dette er ikke gjort i konsekvensutredningen og heller ikke i planbeskrivelsen.

Anbefalinger til detaljreguleringsplanen

For å sikre Norges forpliktelser i henhold til menneskerettigheter og herunder urfolk, bør kommunen sikre at prinsippet om fritt og informert forhåndssamtykke følges. I dette ligger også mangler i KU angjeldende;

- Kumulativt perspektiv mangler
- Tradisjonell reindriftsfaglig kunnskap mangler
- Det er kun lokalt perspektiv. Mangel på både intermediaær og regional skala.
- Statisk analysemetodikk
- Mangelfulle avbøtende tiltak

At reguleringsplanen legger opp til uavklarte avtaler vedrørende avbøtende tiltak, gjør den sårbar for målkonflikter og vil stride mot reguleringsplanens intensjon.

Free, prior

At den berørte part tidlig informeres og å sikre at den berørte part har kapasitet og ressurser til å kunne følge opp.

Informed

Siden vurderingen har avdekket store svakheter i konsekvensvurderingen, bl.a. mangelen på det kumulative perspektiv og mangelen på inkludering av tradisjonell samisk reindriftskunnskap i selve utredningsmetodikken, så anbefaler vi en helhetlig inngrepskartlegging med tilhørende reindriftsfaglig analyse. Dette er viktig for at reindriften skal kunne fatte en informert (Informed) beslutning ift. tiltaket, jf. de folkerettslige prinsippene om Free Prior and Informed Consent.

Concent eller non-concent

Særlig viktig er inkluderingen av den tradisjonelle, reindriftsfaglige kunnskapen fordi den er kontekstuell, erfaringsbasert og derfor relevant som kunnskapsgrunnlag for distriktet egen stillingstaken til saken (concent eller non-concent).